



KAPOSI JÓZSEF

## Várakozások, remények és félelmek...

Beszélgetések és reflexiók a romániai magyar oktatás helyzetéről

LÁTÓSZÖG

„*Numquam retro*” – azaz *nem hátrálunk meg!*  
(Wesselényi Miklós)

Jövöre lesz száz éve, hogy elfogadták a Gyulafehérvári határozatot (*Declarația de la Alba Iulia*), amely egyebek közt rögzítette, hogy a létrejövő egységes román állam „*Minden nép számára a saját nyelvén biztosít oktatást, közigazgatást és ítélkezést az illető néphez tartozó személyek által.*” Sok víz lefolyt már azóta a Dunán, Olton, Szamoson és a Maroson. Több mint negyedszázada megbukott Romániában a Ceaușescu-rendszer, és annak is már több mint húsz éve, hogy aláírták (1996) a magyar–román alapszerződést, amely többek között a romániai magyar kisebbség etnikai, kulturális, nyelvi és vallási identitásának védelméről is szól. Annak is már tizenöt éve, hogy a Romániai Magyar Demokratikus Szövetség (RMDSZ) komoly kormányzati tényezőként befolyásolni tudta az Erdély kisebbségeire vonatkozó döntéseket. Idén januárban volt tíz esztendeje, hogy Románia is csatlakozott az Európai Unióhoz, elfogadva a társadalmi szolidaritás érvényesítésé-

nek az alapelveit, a nemzeti-etnikai sokszínűséget mint értéket, valamint a szubszidiaritás elvét, miszerint a közigazgatásban a helyi ügyeket helyben kell eldönteni. Az elmúlt tíz esztendő az 1990 óta meghirdetett, de máig el nem ért autonómia-törvények megvalósításáról, ennek nemzetközi támogatási lehetőségeiről és az erdélyi magyar politikai képviseletek versengéséről szólt.

Az elmúlt időszakban – összefüggésben az RMDSZ változó politikai szerepvállalásával –, egy

előtérbe kerülnek a megoldandó szakpolitikai feladatok

(kényszerű) szemléletváltás körvonalai látszódnak. Miközben távlati célként továbbra is az autonómia fogalmazódik meg, kezd háttérbe szorulni a szimbolikus politikai célok megvalósítása (például március 15. ünnepé tétele), és előtérbe kerülnek a megoldandó szakpolitikai feladatok. Ez a megváltozott helyzet új szereplők reflektorfénybe állításával jár, amely egyben generációváltást is jelent a romániai kisebbségi oktatás irányítása területén. A román par-

lament szenátusa oktatási bizottsági elnöki pozícióját 2016-ban *Novák Csaba Zoltán* kapta meg, és az idén nyáron – a több évtizede kormányzati pozíciót betöltő Király András helyett – *Kovács Irén Erzsébet* lett a kisebbségi oktatási államtitkár. Mindkét oktatásirányítási szereplő alapvetően egy olyan új generáció képviselője, akiket amellet, hogy szakmai teljesítményük és felkészültségük nyomán a román többség is elismer, nemzetközi kitekintéssel, tapasztalattal is rendelkezik. Nagy kérdés, hogy a sajátos román (oktatás)politikai viszonyok között képesek lesznek-e tudásukat, elismertségüket felhasználva a magyar nyelvű oktatás további megerősítését és minősége javítását elérni.

A beszélgetésekre annak apropóján került sor, hogy a Bolyai Nyári Akadémia 2017 nyarán ünnepelte fennállása 25., jubileumi évét. Interjú készült még *Burus-Siklódi Botonddal*, aki az 1990-es évek elejétől vesz részt aktívan a Romániai Magyar Pedagógus Szövetség (RMPSZ) munkájában. Az ő személye és tevékenysége a folyamatosságot jelképezi, hiszen munkája jelentős mértékben jelentett garanciát az elmúlt negyedszázadban arra, hogy működővé vált a romániai magyar nyelvű oktatás intézményrendszere, és kiépült az erdélyi pedagógiai szakmai szolgáltatás.

Beszélgetéseink azt próbálták körüljárni, hogy a folyamatosság és a változtatás egysége mellett *sikerül-e méltányos és minőségi nevelési-oktatási feltételrendszer biztosítani, megteremteni a Romániában élő magyarság számára. Avagy az oktatásirányítás*

terén bekövetkező generációváltás jelent-e egyben szemléletváltást is, és magával hozza-e a fordulatot a romániai magyar nyelvű oktatásban? Vagyis *van-e arra reális esély, hogy Székelyföldön és a szóróanyagban tanuló következő generációk, anyanyelvük megőrzése mellett, minden szempontból versenyképes tudásra tegyenek szert, valamint a kisebbségi lét ne jelentsen önmagában versenyhátrányt és társadalmi leszakadást?*

### KOVÁCS IRÉN ERZSÉBET<sup>1</sup>

*Vezető tanfelügyelőként a saját területén milyen megoldandó általános oktatási problémákat diagnosztizált? Ezek közül mely(ke)t sikerült megoldania, milyen módszerekkel és eszközökkel?*

Igazgatóként, majd tanfelügyelőként megtanultam, hogyan kell kiállni a magyar oktatásért helyi és megyei szinten. Megtanultam, hogy csak a jól végzett munka elvégzett munka. Megtanultam, mikor van a küzdelem és mikor az együttműködés ideje.

A Romániában élő kisebbségek közül a magyar rendelkezik a legszélesebb oktatási rendszerrel, ezért a kisebbségi oktatás ma Romániában főleg a magyarokat érintő kérdés. Sajnos, az utóbbi években a magyarul tanuló diákok száma folyamatosan csökken, és ez nagyon súlyos probléma a magyar nyelv fenntartása szempontjából.

<sup>1</sup> 1966-ban született Zsibón, általános és középiskolai tanulmányait Szilágy megyében végezte, majd 1989-ben a Babeş-Bolyai Tudományegyetem Biológia–Földrajz–Geológia Karán biológiatanári diplomát szerzett. Végzését követően 2004-ig biológia szakos tanárként dolgozott Konstancia és Szilágy megyében. 2004 és 2013 között a zilahi Wesselényi Református Kollégium igazgatói feladatait látta el. Közben 2005-ben mesterfokozatot szerzett oktatási menedzsmentből, 2010-ben doktori címet, majd 2012-ben angol nyelv és irodalom tanári diplomát is kapott a Babeş-Bolyai Tudományegyetemen. Egyetemi adjunktusként 2007-től a Vasile Goldis Egyetem Ökológia és Környezetvédelem Karán tanít. 2013-tól 2017 júniusáig Szilágy megye főtanfelügyelő-helyetteseként a magyar oktatás érdekeit képviselte. Számos hazai és külföldi továbbképzésen vett részt, több szakmai publikációja jelent meg, illetve magas rangú tanügyi kitüntetés birtokosa.

Főtanfelügyelő-helyettesként ezt tekintem az egyik legfontosabb problémának. Minden törvényes eszközt felhasználtam annak érdekében, hogy iskoláink és osztályaink, amennyiben lehetséges, megmaradjanak, gyermekeinknek lehetőségük legyen lakhelyükön tanulni magyar nyelven.

Az összevont évfolyamú osztályok is nagy problémát jelentenek, hiszen nagyon nehéz minőségi oktatást biztosítani 50 perc alatt négy összevont elemi osztályban, vagy két összevont osztályban a felsőbb évfolyamokon. A helyi közösségek nagyon ragaszkodnak az iskolákhoz, ami érthető, ugyanakkor megoldást kell találni arra, hogy ez ne az oktatás minőségének rovására történjen. Esetenként vállalni kell a konfliktusokat a helyi szakmai és közösségi elittel annak érdekében, hogy a gyermekek és a szülők érdekeit tudjuk érvényesíteni.

Az ideális az lenne, ha önálló osztályokban tanulnának diákjaink.

A legújabb nemzetközi kutatások is alátámasztják, hogy az oktatási rendszerek sikeressége mindenekelőtt a pedagógusokon múlik. Ebből következik, hogy közoktatásunk hiteles és eredményes megreformálásának kulcsa maga a pedagógus. Mint igazgató, mint főtanfelügyelő-helyettes arra törekedtem, hogy a pedagógusok a nevelésre és a tanításra tudjanak összpontosítani. Nagy örömmel segítettem, ha kérdéseik voltak, mindig támogattam őket abban, hogy továbbképzőkre, fórumokra vagy szakmai beszélgetésekre iratkozzanak be. Fontos, hogy ismerjük az újdonságokat, és fontos, hogy befogadjuk az újításokat. A mai világban nehéz pedagógusnak lenni, ezért mindent el kell követni, hogy minél

gyermekeinknek  
lehetőségük legyen  
lakhelyükön tanulni  
magyar nyelven

nem szabad olyan verziót  
elfogadni, ami az eddig  
elért jogainkat csorbítaná

több időt tudjanak szentelni hivatásuknak. Reméljük, hogy egyszer az anyagi háttér is megoldódik, és akkor Romániában is olyan pedagógusi életpályamodell épül fel,

mely tehetséges, rátermett és elhivatott fiatalokat vonz a pályára.

Nyíltan és őszintén beszéltem oktatásunk válságos helyzetéről, mert igazán eredményesen csak így lehet kezelni az egyes problémákat. Figyeltem arra is, hogy a pedagóguskollégáimat ne ériék jogtalan sérelmek.

*Az elődje által képviselt célokból, programokból mit szeretne továbbvinni? Mely területeknél gondolja, hogy korrekcióra van szükség?*

El kell ismerni, hogy 2011-ben egy jó tanügyi törvényt állítottak össze. Előkészületben van az új tanügyi törvény, de még nagyon sok munka van vele, és pontos információkkal még mi sem rendelkezünk. A kidolgozásnál a kisebbségi oktatás, különösképpen a magyar tanítási nyelvű iskolák helyzetének javításával foglalkozunk. Mindent elkövetünk annak érdekében, hogy magyar gyermekeink pozitív diszkriminációban részesüljenek. A jelenlegi hatályos oktatási törvény legstabilabb része a kisebbségre vonatkozó szakasz, és nekünk nem szabad olyan verziót elfogadni, ami az eddig elért jogainkat csorbítaná. Nagyon fontos számunkra, hogy az eddig elért sikereinket az új törvény megerősítse.

A magyar oktatási intézmények hálózata szélesen kiterjedt az elmúlt években. Ez nagyon jó, és megpróbáljuk fenntartani őket, ameddig csak lehet. Az oktatásiin-

tézmény-építés után új kihívások várnak ránk. Drasztikus diáklétszám-csökkenés figyelhető meg. Emiatt iskolahálózatok rendeződnek át, iskolákat és osztályokat vonnak össze. Ezek konfliktushelyzeteket szülnek, amiket orvosolni kell. Úgy kell megoldani, hogy a gyermek és a család érdekei érvényesüljenek.

Az oktatás fejlesztése és a minőségi oktatás megteremtése elsődleges szempont. Fontos, hogy a magyar diákok számára minden szinten elérhető legyen a minőségi oktatás. Célunk az anyanyelvű

oktatás és a magyarnyelv-oktatás körének szélesítése, a szórványközpontok, oktatási intézmények és kollégiumok további fejlesztése, illetve hálózatba integrálása.

Fontos számunkra, hogy a tankönyvek körüli gondok mihamarabb rendeződjenek. Sajnos, bizonyos tantárgyakból minden oktatási szinten hiányoznak a magyar nyelvű tankönyvek. Ennek összetett okai vannak, hisz a tankönyvkiadásnak Romániában sok buktatója van. Ezekre próbáljuk megtalálni a megoldásokat.

Célunk, hogy pedagógusaink számára legyenek régióként és megyéként elérhetőek az anyanyelven folyó pedagógus-továbbképzések. Szeretnénk minél hamarabb Nagyváradon egy kisebbségi pedagógusképző központot létrehozni.

Fontos, hogy szélesebb körben tudjon megvalósulni egyfajta konzultáció. Minden megyében, térségben szeretnénk létrehozni egy olyan szakmai-szakpolitikai testületet, amely elősegítheti az oktatásban felmerülő problémák feltárását és esetleges megoldását.

*Új beosztásában mely célokat fogalmaz meg önmaga számára az eredményesebb romániai magyar nyelvű oktatás érdekében?*

Új beosztásomban június vége óta dolgozom, kinevezésemet sok munka és konzultáció előzte meg. Fontosnak tartottuk, hogy minden gördülékenyen menjen, továbbá minél kevesebb problémával járjon a váltás.

A Romániai Magyar Demokrata Szövetség programjában külön fejezet foglalkozik az oktatással. Olvasva ezt a dokumentumot, az ember egyből rájön, hogy szakemberekből álló csoport alkotta meg, és mindannyiunk közös céljait szolgálja. Személy szerint ezeket a

célkitűzéseket szeretném közös munkával sikerre vinni.

„A romániai magyarság nemzeti identitása megőrzésének, szülőföldön maradásának, versenyképes közösséggé válásának feltétele az autonóm keretek között működő, minőségi teljesítményt nyújtó, a tudásalapú társadalom, a regionális fejlesztés és a munkaerőpiac humán erőforrását biztosítani képes anyanyelvű oktatási rendszer.”

Kiemelt oktatáspolitikai célkitűzéseink:

- „a »minden magyar gyerek járjon magyar iskolába« elv gyakorlatba ültetése;
- a kistérségi iskolahálózatok kialakítása;
- a szórvány kollégiumrendszer kiteljesítése;
- az iskola előtti nevelés;
- a minőségbiztosítás;
- a tanügyi törvénybe foglaltak érvényre juttatása;
- a romániai felsőoktatás reformja és
- a partnerség a civil társadalommal.”

*Kiket (személyek, szervezetek) és miért tekint meghatározó jelentőségű partnereknek az oktatást jobbitó céljai megvalósítása érdekében?*

Egy olyan országban, ahol az ember kisebbségben él, tudja, hogy csak összefogással lehet sikereket elérni. Sajnos, vannak esetek, amikor ez sem elegendő.

A Romániai Magyar Demokrata Szövetség támogatása és munkája elengedhetetlen. Egy olyan érdekvédelmi szervezetről van szó, amely segítsége nélkül nem is tudom elképzelni, hogy bármit is meg lehetne valósítani céljaink közül.

A magyar oktatás jobbá tétele érdekében fontos lépéseket tettek a történelmi egyházak és a civilszervezetek, illetve a Romániai Magyar Pedagógusok Szövetsége. Továbbra is fontos velük a közeli és jó kapcsolat. Ahhoz, hogy eredményes munkát végezzünk, jó viszonyt kell fenntartanunk a tanfelügyelőségekkel, a különböző oktatási intézményekkel, a szülői egyesületekkel, a diáktanácsokkal, a helyi és az országos médiával.

sikerült kilépni  
abból a mélyszé-  
reménytelenségből, ahova  
a rendszer minket, erdélyi  
magyarokat a '80-as évek  
végére juttatott

## NOVÁK CSABA ZOLTÁN<sup>2</sup>

*A romániai rendszerváltoztatás óta milyen eredményeket ért el a magyar kisebbség az anyanyelvű oktatás terén?*

Ha az elmúlt több mint negyedszázadot mérlegre tesszük, azaz a '80-as évekbeli állapotokat és a mostanit, akkor a mérleg egyértelműen pozitív. Sikerült kilépni abból a mélyszé-reménytelenségből, ahova a rendszer minket, erdélyi magyarokat a '80-as évek végére juttatott. Az akkori időszakot a reményvesztettség, a kulturális, oktatási intézményrendszerünk leépülése jellemezte. Megítélesem szerint az eltelt 27 év alatt sikerült – egy kisebb-nagyobb hiányosságokkal rendelkező, de működőképes – intézményes keretet építenünk az óvodai neveléstől egészen az egyetemi képzésig. A strukturális keretek tehát megvannak, de számos megoldandó ügy áll előttünk. Ennek illusztrálására Marosvásárhelyről két példát is fel tudok hozni: az egyik, a marosvásárhelyi orvosi és gyógyszerészeti egyetem kérdése, a magyar kart illetően, a másik pedig a most egy éve, fél éve megtorpedózott római katolikus gimnázium ügye.<sup>3</sup>

<sup>2</sup> 1975-ben Székelyföldön (Nyárádszeredán) született, az általános iskolát szülőfalujában, a középiskolát Székelyudvarhelyen végezte. Egyetemi tanulmányait a kolozsvári Babeş–Bolyai Tudományegyetemen, illetve Bukarestben folytatta. Az 1990-es évek végétől történelemtanári végzettséggel egy marosvásárhelyi általános iskolában, majd a Bolyai Farkas Líceumban tanított. A 2000-es évek elejétől aktív tudományos tevékenységet folytat, kutatói munkássága középpontjában a Ceauşescu-rendszer magyarságpolitikájának vizsgálata, illetve az 1990-es marosvásárhelyi véres események hátterének feltérképezése állt. A Román Tudományos Akadémián 2011-ben PhD-fokozatot szerzett, majd a Marosvásárhelyi Színművészeti Egyetem oktatója lett. Az elmúlt években kapcsolódott be az RMDSZ munkájába, és 2016-tól tagja a román parlament szenátusának.

<sup>3</sup> Az írás szerkesztésének lezárulásával egy időben kapott nyilvánosságot az a hír, hogy a román hatóságok – az alapító okirat hiányosságaira hivatkozva – a marosvásárhelyi katolikus gimnázium megszüntetését készítik elő. A helyi Tanfelügyelőség az iskola bezárását, és a több mint 300 tanuló más intézményekben való szétosztását tervezi. Az önálló magyar katolikus iskola megmaradását a helyi közösség mellett a romániai magyar politikai és szakmai szervezetek és a hazai kormányzat is aktívan támogatja.

Sikernek tartom azt is, hogy a román rendszer sajátosságait kihasználva, az anyaországi szellemi kulturális táplálékot, segítséget felhasználva sikerült számos olyan oktatási intézményt újraépíteni, amelyek most Kárpát-medencei szinten is megállják a helyüket. Vagyis vannak – ha talán nem is kellő mértékben – olyan elemi és középiskoláink is, amelyek nagyon jó felkészültségű diákokat tudnak kibocsátani. Erdély szinte mindegyik nagyvárosában, Kolozsvártól Marosvásárhelyen át Csíkszeredáig működnek olyan gimnáziumok, ahol magas szintű oktatás folyik. A magyar nyelvű egyetemi képzéseinkben is vannak sikeres szakok és intézmények, elsősorban persze azért, hogy a meglévő állami struktúrák mellé sikerült magyarországi támogatással egy párhuzamos rendszert kiépíteni. Én úgy gondolom, hogy az elért eredményekben döntő szerepe van annak a területi és helyi közösségi összefogásnak, amelyben meghatározó szerep jutott a romániai magyar pedagógusoknak.

*Melyek azok a reális célok, amelyek a következő időszakra kitűzhetők?*

Két területen mindenképpen gyökeres fordulatra lenne szükség. Az egyik ezek közül a városi és vidéki iskolák közötti különbségek csökkentése, a másik pedig a romániai erőforrások mind nagyobb mértékű bevonása a magyar anyanyelvű oktatás hálózatába. Ha megnézzük az elmúlt tíz év érettségi vagy 8. osztály végi képességvizsga-eredményeket, akkor azt látjuk, hogy hatalmas a leszakadás a város és a vidék között. De ez tudtommal nem speciális romániai jelenség, hanem magyarországi is, sőt, talán az egész Kelet-Európára jellemző. Első számú célkitűzésnek

tartom az RMDSZ és a magam számára is a kiépített magyar nyelvű oktatási struktúra minőségi javítását minden szinten, hogy ezáltal a különböző településeken lévő oktatási intézmények közötti szintkülönbségek csökkenjenek. E célkitűzés egyik

---

a meglévő állami struktúrák mellé sikerült magyarországi támogatással egy párhuzamos rendszert kiépíteni

---

kulcsa a pedagógustudás továbbfejlesztése. Mindent meg kell tennünk annak érdekében, hogy elismertebbé tegyük – akár bérelemelés vagy egyéb juttatások útján is – a pedagóguspályát, és a román oktatási rendszer

adta lehetőségeket teljes mértékben kihasználva, a tanítók, a tanárok olyan módszertani továbbképzését valósítsuk meg, amely következtében általánossá válik az élményszerű tanulás. Azaz egy olyan korszerű, magyar tannyelvű oktatási rendszert teremtsünk meg, töltsünk fel tartalommal, amely lehetővé teszi, hogy gyerekeink megállják a helyüket a munkaerőpiacon, akár itthon, akár – a sajnos megállíthatatlan – nyugati migráció viszonyai között. Azt szeretném tehát, hogy a magyar oktatási intézményhálózat olyan szellemi tudással felvértezett, felkészült diákokat bocsásson ki, akik egyrészt meg tudják őrizni magyar identitásukat, másrészt birtokában vannak a XXI. századi kompetenciáknak is. A rohamos léptékben változó világban a szélföldi és a tömbmagyarság közösségének ez adhat erőt. Ennek révén tud ugyanis sikeresen részt venni a tudásversenyben, és jelen lenni a romániai, a magyarországi, továbbá az európai munkaerőpiacon.

*Az elmúlt hetekben a román parlament két törvényjavaslatot fogadott el az RMDSZ közreműködésével. Mi a háttere az úgynevezett képességvizsgával és az érettségi vizsgatárgyak bővítésével kapcsolatos törvényeknek?*

A 2011-es román tanügyi törvény már lehetővé tette, hogy a nem román nemzetiségű gyerekek második nyelvként, vagyis nem anyanyelvként tanulják az állam nyelvét, azaz a románót. Ez a rendelkezés azt a célt is szolgálta, hogy az állam nyelvének megtanulását dinamikusabbá, elérhetőbbé tegye a nem román anyanyelvűek számára, vagyis döntően az élő nyelvet, a kommunikációs nyelvet tanítsuk gyerekeinknek. A múlt évben el is indult ez a nyelvoztatás az alapfokú képzés különböző szintjein és keretei között. De arra a törvény nem tért ki, hogy ebből a második nyelvként tanult románból lehessen képesség-, illetve érettségi vizsgát tenni – noha ez logikus lett volna –, ezért erre eddig nem volt lehetőség. Ezt az értelmezési hézagot számolja fel az elmúlt hetekben elfogadott törvényjavaslat, amely lehetővé teszi a képességvizsga, valamint az érettségiletételét is ebből a tárgyból. Megítélesem szerint a döntés egyrészt tágabb teret nyit a román nyelv kommunikációközpontú oktatásának további elterjedésében, másrészt jelentősen csökkentheti a versenyhátrányt a felsőoktatási továbbtanulásnál, különösen a magyar anyanyelvű és a magyar nyelvű iskolahálózatban tanulók számára.

*Milyen új fejleményekre számíthatunk a pedagógusok szakmai továbbképzéseivel kapcsolatban?*

A másik elfogadott törvény, megítélesem szerint, elhárítja az utolsó akadályokat az elől, hogy egy államilag finanszírozott – a tanügyminisztériumhoz kapcsolódó –, önálló, magyar nyelvű pedagógus-továbbképző központ létesüljön. Az intézmény jelentőségét az adhatja, hogy ennek keretében tudják majd a magyar nyelvű oktatási intézményrendszerben dolgozók elvégezni

a különböző továbbképzési tanfolyamokat, illetve megszerezni azokat a krediteket, amelyek egyes vezetői tisztségekhez, igazgatói kinevezésekhez szükségesek. E döntés kapcsán is elmondható, hogy már jó néhány éve lényegileg megvoltak az intézmény megalakításához szükséges törvényi, költségvetési feltételek, de alkalmazásukat a sajátos romániai jogértelmezési keretek megakadályozták.

*Szenátor úr 2020-ig vélhetően a román parlament tagja lesz. Feltehetően addigra már a most elfogadott törvények hatásai is mérhetőek lesznek, és minden bizonnyal újabb javaslataik is vannak a magyar nyelvű*

*oktatás színvonala növelése érdekében. Mely eredmények megvalósulása esetén érezné sikeresnek politikai szerepvállalását?*

önálló, magyar nyelvű pedagógus-továbbképző központ

Akkor érzem majd sikeresnek a szakmai, politikai pályafutásomat, ha sínre kerül és működni fog a román nyelv sajátos tanterv alapú tanítása, elkészülnek a tantervek, és sikerül megírni és kiadni a tankönyveket is, mert mindig lemaradásban vannak a tankönyvek a tantervtől. Ha sikerül Romániában bevezetni az ún. kétszintű érettségit, elsősorban azért, hogy például a technikai líceumokban tanuló diákok egy számukra teljesíthető – a mostanihoz képest persze alacsonyabb – szinten tudjanak érettségi vizsgát tenni. Eredményként könyvelném el továbbá, ha sikerülne néhány olyan törvénymódosítást sikerre vinni, amelyek dinamikusabbá, könnyebbé és színvonala-sabbá tennék a különböző településeken, helységekben működő intézményeink működését. Ha csak kicsit is, de javítani tudjuk a pedagógusok erkölcsi, anyagi megbecsülését, akkor azzal szintén elégedett lennék. Természetesen a hab a tortán

az lenne, ha születne egy új és modern román tanügyi törvény, amely meg tudná őrizni a magyar nyelvű intézményhálózat 27 év alatt elért minden eredményét, és esetleg tovább is jutnánk, részint a helyi önkormányzati jogkörök, források megerősítése, részint a román állam bővülő anyagi teherviselése révén. Ha a fenti célok teljesülnek, akkor azt mondom, hogy megérté az életemből négy évet arra áldozni, hogy ezen a területen dolgozzam.

### BURUS-SIKLÓDI BOTOND<sup>4</sup>

*Hogyan értékelné az RMPSZ szerepét a romániai magyar nyelvű oktatás közelmúltjában?*

Múlt év őszén ünnepelte egyesületünk megalakulása 25. évfordulóját. Hitvallásunkat ez a három szó foglalhatja össze: *minőség, hitelesség és tisztesség*. Az ezek jellette elvárásoknak szeretnénk minden körülmények között megfelelni. Romániában évente több mint 160 000 gyerek tanul önálló, magyar nyelvű iskolában vagy képzésben. Az ő oktatásukban-nevelésükben kb. 12 000 magyar anyanyelvű pedagógus vesz részt, akiknek több mint a fele aktívan részt vesz az RMPSZ szakmai munkájában. Tudni kell azt is, hogy az RMPSZ olyan civilszervezet, amelynek működési

forrásait döntően az anyaország biztosítja. Meghatározó feladatunk 2011 óta ismételt az ún. oktatási-nevelési támogatások kezelése, vagyis a magyar nyelvű iskolában tanuló gyerekek után járó – a magyar államtól kapott –, pályázással elnyerhető pénzügyi támogatás elosztása. Több éve, a Magyarországtól kapott támogatás felhasználásával, az RMPSZ szervezi a Kárpát-medencében az utódállamokban dolgozó pedagógusok szakmai továbbképzését. A

az RMPSZ szervezi a Kárpát-medencében az utódállamokban dolgozó pedagógusok szakmai továbbképzését

Bolyai Nyári Akadémián – egy-két kiugró évet eltekintve, amikor is a résztvevők létszáma az ezer főt is meghaladta – átlagosan kb. hatszáz pedagógus, többségében tanítók, óvónők vesznek részt. Házi statisztikáink

szerint az elmúlt negyedszázadban közel 18 000 pedagógus fordult meg az akadémia valamelyik képzésén. Úgy vélem, hogy szakmai munkánk – ami döntően a civil közreműködők tevékenységére épül – jól szolgálja a romániai magyar pedagógusok szakmai fejlesztését még akkor is, ha természetesen látok megoldandó feladatokat, elsősorban a tanítói-tanári munka világszerte kihívást jelentő szerepváltozásaival összefüggésben.

*Milyen problémákat lát az oktatáspolitikai, pedagógiai szakmai feladatok végrehajtása, a magyar nyelvű oktatás eredményessége területén?*

<sup>4</sup> 1955-ben Székelykeresztúron született, pedagóguscsaládban. Általános iskolai tanulmányait szülei állomáshelyén, Székelyszenterzsébeten, a középiskolát pedig Segesváron végezte. A kolozsvári Babeş–Bolyai Tudományegyetemen 1983-ban középiskolai kémia tanári diplomát szerzett. Dicsőszentmártonban általános és középiskolai tanárként kezdte pályáját, majd a Ceauşescu-rendszer bukása után, 1991-től a Hargita Megyei Pedagógusok Háza igazgatójának neveztek ki. A Romániai Magyar Pedagógus Szövetség egyik szervezője, majd 1998-tól főtítkára, 2011-től pedig elnöke. Kiemelkedő szerepe van a Székelyföldi Területi Oktatási Központ és az Apáczai Csere János nevét viselő Pedagógusok Háza kialakításában, szakszerű fejlesztésében. Negyedszázada egyik szervezője és irányítója a Bolyai Nyári Akadémiának, amely a romániai magyar pedagógus-továbbképzési rendszer talán legnagyobb jelentőségű programja. Több magas szintű romániai és magyar kitüntetés jelzi szakmai munkája elismertségét.

Régóta, vissza-visszatérően szembesülünk azzal a problémával, hogy nincsen megfelelő stabilitás és kiszámíthatóság az oktatáspolitikában. A törvényben rögzített döntéseket nem egyszer kormányzati vagy helyi szinten nem vagy nem úgy hajtják végre, ahogy az az elfogadott jogszabályokból következne. Ezzel is magyarázható, hogy az oktatásirányítás számos területen határidőcsúszásban van. Mire döntések születnek, ha egyáltalán megszületnek, sokszor és sokat utaznak a végrehajtási javaslatok, az előterjesztések, az akták a különböző szintű intézmények között. Ez az oktatáspolitikai gyakorlat az erdélyi magyar pedagógusokat – kisebbségi helyzetükből adódóan – sokkal jobban sújtja, mint a román kollégákat. Régtől probléma például a nemzetiségi iskolák számára kötelező hon- és népismereti törvényelemtantervek ügye, és ezzel párhuzamosan a helyi kiadású tankönyvekkel való ellátás gondja. E vonatkozásban persze nagy jelentőségű, hogy az elmúlt másfél évtizedben komoly mennyiségben kaptunk könyveket a magyarországi tankönyvkiadóktól, de az igazi megoldás számunkra az lenne, ha saját magunk versenyképesek lennénk a román tankönyvpiacon, különösképpen az anyanyelvi, a művészeti és a hon- és népismereti tankönyveinkkel. Ezért is alapította az RMPSZ az Ábel Kiadót, melynek tankönyvfejlesztési munkáit – különösképpen a digitális tananyagokét – a korábbi években az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet is támogatta. A pedagógiai eredményesség tekintetében pedig kulcsfontosságúnak vélem a romániai magyar pedagógusok továbbképzését, különös tekintettel a digitális pedagógia és azon új szemléletű pedagógiai módszerek megismerése és használatuk elterjesztése érdekében, amelyek a

tananyag élményszerű megközelítésére, a diákok aktivitására épülnek. Ezért is adtuk az idei akadémiai program címének azt, hogy *Játék legyen a tanulás!*, ami hangsúlyozza a nevelési-oktatási folyamat gyerekközpontúságát, valamint segítené a homoludens-típusú pedagógusok munkájának hatékonyságát.

*Hogyan értékeli a romániai magyar oktatás irányításában a közleményben lezajlott személyi változások és az új törvényeket?*

A generációváltás minden közösségben és szervezetben elkerülhetetlen folyamat. Az RMPSZ-ben mi is arra törekszünk,

hogyan minél több fiatal – ha tetszik, az új generációt képviselő, megszólaltató – pedagógus kapcsolódjon be munkánkba, ezzel is

segítve egyrészt a pedagógiaikultúra-váltást, másrészt erősítve civil szakmai szervezetünk beágyazottságát, helyi regionális és országos lefedettségét, támogatva egyben a határon átnyúló regionális és nemzetközi együttműködések is. Az elmúlt időszakban meghatározó pozíciókba kerülő új személyekkel kapcsolatban mindenképpen meg kell előlegeznünk a bizalmat akkor is, ha természetesen vannak félelmeink abban a vonatkozásban, hogy a politikai kinevezettek kellőképpen átérik-e azt a felelősséget, ami az erdélyi kisebbségi magyar oktatás érdekeinek a szolgálatát jelenti. Minden új vezető döntései szakmaisága, intézkedései eredményessége és természetesen a magyar nyelvű oktatás ügyei érdekében végzett tevékenysége alapján lehet a későbbiekben megítélni. Ami az elfogadott jogszabályokat illeti, az újfajta román nyelvű vizsgáztatásra vonatkozóval teljes mértékben egyetértünk, ami az új kisebbségi pedagógiai továbbképző

sokszor és sokat utaznak a végrehajtási javaslatok, az előterjesztések, az akták

központra vonatkozik, azzal kapcsolatban azonban komoly – ha tesszük lényegi – ellenvetéseink vannak, noha az alapítás szándékával, azaz hogy kell kisebbségi pedagógus-továbbképzési intézet, természetesen egyetértünk. Ám ami megvalósulni látszik, az nagyon távol esik elképzeléseinktől.

*Miért tartja az RMPSZ és Ön is problematikusnak a létrehozandó intézményt, miközben végre a magyarországi források mellett a román állam is finanszírozni tudná a magyar pedagógusok továbbképzését?*

Előzményként annyit, hogy az Oktatási Tanácsban a '90-es évek közepétől folyamatosan kértük, hogy tárgyaljon a két ország minisztériuma egy ilyen központ létrehozásáról. Valamilyen oknál fogva erre sokáig nem került sor. A törvény megjelenése előtt, 2010-ben az RMPSZ nevében letettünk az asztalra egy javaslatot, amit Ferencz S. Alpár volt főtanfelügyelővel és Borboly Csabával, a Hargita Megyei Tanács elnökével készítettünk. A dokumentum arra a koncepcióra épült, hogy a Csíkszeredában közel két évtizedes hagyományokra támaszkodó Apáczai Csere János Pedagógusok Háza országos pedagógiai központtá nőtte ki magát, így az itt meglévő személyi-tárgyi feltételekre épülően kellene létrehozni a magyar nyelvű pedagógiai továbbképző központot. Végül is ebből nem lett akkor semmi, de 2011-ben bekerült a törvénybe a 99-es cikkely, amely előírja, hogy a román Oktatási Minisztérium háttérintézményeként, más intézmények között, működni kell a kisebbségek nyelvén – tehát így többes számban fogalmazva – továbbképző központoknak. A német ajkú kollégáknak és a német oktatásban érdekelt pedagógusoknak már '98 óta létezik ilyen továbbképző központjuk. Ezt akkor egy miniszteri rendelet

előterjesztése alapján, kormányhatározattal hozták létre a szászok lakta Medgyesen. Az itt folyó, államilag finanszírozott központi képzésből hiányzó pénzt a német állam pótolja, illetve humán erőforrással is támogatja.

Az RMPSZ a 2011-es törvény elfogadása óta erőteljesen szorgalmazta, hogy – a korábban kialakult gyakorlatra támaszkodva és az elkészített koncepció mentén – a magyar pedagógusok számára is jöjjön létre egy ilyen intézmény. Ennek az alapítása azonban nem a mi kompetenciánkba tartozott, hiszen mi egy civilszervezet vagyunk. Eredménytelenül ostromoltuk különféle megoldási javaslatokkal az oktatásirányítást, mely egyszerűen a törvényi előírást sem tudta érvényesíteni, mindenféle értelmezésekre, technikai kifogásokra hivatkozva. Először 2013 közepén hangzott el egy nyilatkozat az egyik nagyváradi képviselő szájából, hogy a 99-es paragrafus alapján végre megalakulhat a magyar nyelvű továbbképző központ, nagyváradi székhellyel. Ez az elképzelés vált vagy válhat valóra az idei nyári törvénymódosítás nyomán. Ez a döntés – amelyet feltehetően személyes ambíciók motiválnak – nemcsak azért problémás, mert nem övezi szakpolitikai egyetértés, mert nem veszi figyelembe a romániai magyar pedagógusok földrajzi elhelyezkedését, hanem amiatt is, hogy tulajdonképpen az elmúlt negyedszázad szakmai-pedagógiai eredményei ellen dolgozik. Nem él azzal a lehetőséggel, hogy a jelenleg a román Oktatási Minisztérium alá tartozó – és az RMPSZ-nek, mint civil szervezetnek is székhelyet biztosító – csíkszeredai Apáczai Csere János Pedagógusok Házát tegye a magyar nyelvű önálló kisebbségi oktatás központjává, és ezzel tovább erősítse azt. A döntés ráadásul azzal is járhat, hogy a román állami források rossz hatékonysággal hasznosulnak, mivel Szé-

kelyföldről, ahol a legtöbb magyar pedagógus dolgozik, a továbbképzési centrumot közel 400 km-es távolságba viszi, így lehet, hogy a fölzárkózási esélyeket is ellehetetleníti. Ráadásul annak a veszélye is fennáll, hogy az új, létrehozandó nagyváradi továbbképzési központ nemcsak a magyar kisebbségi oktatás, hanem a Romániában élő összes nemzetiség továbbképzési központjává válik, így

messze nem jelentőségének megfelelő státuszt kap.

Most arról nem is szólnék, hogy ez a szakmailag megalapozatlan döntés újabb vitákat gerjeszt, és természetesen meg is oszthatja a magyar nyelvű oktatás iránt elkötelezett – amúgy sem túl népes – szakmai köröket is. Meg kell mondanom, hogy ez a formálódó, politikai indítékú döntés engem is arra készítet, hogy újragondoljam a politikummal való – különben is elég törekenynek nevezhető, bár pozitívumokat sem nélkülöző – kapcsolatomat, a nyilvánosságnak is jelezve azt, hogy a román állam költségvetéséből létrehozandó kisebbségi pedagógus-továbbképzési központ majd feltehetően hátrányosan érinti a Csíkszeredán működő Apáczai Csere János Pedagógusok Házát, és közvetve az RMPSZ szakmai tevékenységét.

A beszélgetések, úgy vélem, jól szemléltetik a helyzet kétarcúságát, ha tetszik ellentmondásosságát. Ebből is adódik, hogy az írás elején megfogalmazott cél elérése – miszerint versenyképes nevelésre és oktatásra van szüksége a romániai magyar közösségnek – inkább csak várakozásként értelmezendő.

A megvalósuláshoz még az is kell, hogy határokon belül és határokon túl elfogadottá váljék a Nemzeti alaptantervünkben

is rögzített gondolat, miszerint kiemelt fejlesztési feladat a „más kultúrák megismerése és elfogadása, különös tekintettel a Kárpát-medencében együtt élő népekre, vallásokra”, és ebből következően ne teherként, hanem erőforrásként és értéként tekintsen a többség a kisebbségi sorban élőkre. Továbbá létrejöjjen egy valódi társadalmi és szakmai összefogás a külön-

böző szintű és szándékú szereplők között, és az összefogást ne a félelmek, hanem a közös cselekvés és a remény határozza meg. A párhuzamos interjúk egyszerre mutatják a pozitív továbblépés lehetőségeit – például az

európai normák átvétele, a szolidaritási elv fölértékelődése, a társadalmi felzárkóztatás ösztönzése, a nemzetközi tapasztalatokból átvett multikulturális szemléletmód elfogadása –, illetve felsejlik bennük, ha csak rejtetten is, a romániai magyar nyelvű oktatás helyzetének romlása, vagy az önsorsrontó megosztottság. Ezért is különösen fontos, hogy a romániai oktatásügy új szereplői, támaszkodva az elődök által elért eredményekre, illetve a civil szakmai közösségekre – immár felvértezve szakmai elismertséggel és nemzetközi tudással – képesek legyenek a többségi társadalom rokonszenvének megnyerésére, az előítéletek feloldására, és az eddigieknél is hatékonyabban tudják képviselni az erdélyi magyar nyelvű oktatás érdekeit. Kívánjuk, hogy munkájukkal járuljanak hozzá a magyar nyelvű oktatás színvonalának javításához, a kiépült iskolaszisztem fennmaradásához és bővüléséhez. Tevékenységük a magyar közösség társadalmi felemelkedését, az erők összeadását, és végső soron

– összhangban a Gyulafehérvári határozattal – legalább a nyelvi-kulturális autonómia megteremtését eredményezze.

---

„A székely mondások közül az egyik legtöbbet emlegetett az, ami szerint az ember együtt születik a fával. Székelyföldön, mikor kisgyermek születik, egy fát ültetnek, ami vele növekszik. Bölcsőben ringatják, fakanállal tanul meg enni. Amint nagyobbacská lesz, előkerülnek a fából készült játékok. A fiú segít az édesapjának, amikor fával dolgozik. A játékkardja, kerekeken guruló kiskocsija, lovacskája mind-mind fából van.” (Fajt Jázmin, 7. o., Mendei Géza Fejedelem Ált. Isk., felkészítő tanár: Pintérmé Fürt Judit)

---

*A fa védelme – Farkas Lilla,  
4. o., I. helyezett,  
Szászbereki Kolping Katolikus Ált. Isk.,  
felkészítő tanár: Gyáfrás-Szabó Mónika*



---

„Közel ötszáz év telt el azóta, hogy az emberek elmentek... A Föld külsőre szinte teljesen visszanyerte régi énjét: a növények és az állatok újra benépesítették, köztük mi, a fák is megsokszorozódtunk.” (Csiszár Mercédesz, 8. o., Kassai Úti Magyar-Angol Két Tanítási Nyelvű Ált. Isk., Szolnok, felkészítő tanár: Horváthné Czakó Edit)

---

---

„Mi, fák, mindennél többet érünk, de főleg akkor, ha valaki nagyon szeret minket.” (Török Mátyás, 8. o., Berzsényi Dániel Gimnázium, Budapest, felkészítő tanár: Simon Anna)

---

*Az élet körforgása – Jubász Méri, 3. o.,  
IV. helyezett, Hevesi József Ált. Isk. és  
AMI, Heves, felkészítő tanár: Árvai  
Erzsébet*

---

„A fiú egy éles tárggyal egy szívet és bele két kezdőbetűt rajzolt a törzsembe. Még soha semmi nem fájt úgy, mint ez.” (Szabó Janka, 8. o., Szászbereki Kolping Katolikus Ált. Isk., felkészítő tanár: Olaszné Kurdi Judit)

---



Az univerzum fa – Aranyos Máté, 4. o., II. helyezett, Szolnoki Fiumei Úti Ált. Isk., felkészítő tanár: Rab Beatrix

---

„A kislány a fűzfánál játszott. Éppen a fa ágai alá bújtt, amikor a fa törzsén egy piciny piros ajtót pillantott meg. Az ajtó alig volt nagyobb Emily kézfejénél, de valami nagyon vonzotta őt befelé.” (Kovács Krisztina, 7. o., Kassai Úti Magyar-Angol Két Tanítási Nyelvű Ált. Isk., Szolnok, felkészítő tanár: Darabontné Juhász Zsuzsanna)

---